

فصل

جمع آوری اطلاعات

❖ اهداف آموزشی

- ❖ عناصر خبر
- ❖ عنصر خبری «که»
- ❖ عنصر خبری «کجا»
- ❖ عنصر خبری «کی»
- ❖ عنصر خبری «چه»
- ❖ عنصر خبری «چرا»
- ❖ عنصر خبری «چگونه»

□ جمع آوری اطلاعات

خبرنگار باید پس از شناخت خبر و انتخاب آن از میان رویدادهای بی‌شمار به گردآوری اطلاعات مربوط به آن بپردازد. عناصر خبری اخبار را نمایش می‌دهند، هر اندازه عناصر خبری کامل‌تر باشند، خبر برای مخاطب جذاب‌تر خواهد بود.

□ عناصر خبر

در واقع عناصر خبر ستون‌های اصلی است که خبر بر آنها استوار می‌شود. این عناصر که در زبان انگلیسی به آن 5w&h می‌گویند شش تا هستند که در فارسی سه عنصر با «ک» و سه عنصر با «چه» آغاز می‌شوند. پاسخ مناسب به این شش عنصر و شفاف کردن آنها در خبر، به غنا و جامع بودن آن می‌افزاید.

○ که (چه کسی) (who)

○ کجا (چه وقت) (where)

○ کی (when)

○ چه (چه چیزی) (what)

○ چرا (why)

○ چگونه (چطور) (how)

بین عناصر خبری و ارزش‌های خبری رابطه مستقیم وجود دارد:

○ چه کسی ← شهرت

○ چه چیزی ← دربرگیری، شگفتی و فراوانی

○ کجا ← مجاورت چه وقت ← تازگی

دو عنصر چرا و چگونه هم ارزش تحلیلی - توصیفی دارند. طبیعی است که روزنامه‌نگاران تلاش می‌کنند برای جذب مخاطب از عناصر مناسب خبری استفاده کنند، لذا این عناصر را در تیترها و آغاز خبرها به کار می‌برند. روزنامه‌نگاران کارکشته در برخورد با عناصر خبری و انتخاب عنصر یا عناصر جذاب، در حقیقت بهترین زاویه ورود به موضوع را برمی‌گزینند. اما پیش از آنکه عنصر یا عناصر جذاب انتخاب شوند، باید برای هر یک از این عناصر که اندام‌های خبر را تشکیل می‌دهند، دقیق‌ترین، روشن‌ترین و جامع‌ترین اطلاعات را فراهم ساخت. دقیق و روشن و جامع مفاهیم اساسی خبرنگاری را تشکیل می‌دهند و هر روزنامه‌نگاری باید تلاش کند تا هر شش عنصر خبر او رنگ سه مضمون ذکر شده را داشته باشند.

□ عنصر خبری «که» (چه کسی)

این عنصر خبری به عوامل درگیر در خبر ربط دارد. روزنامه‌نگار باید دقیقاً بداند که چه شخص یا اشخاصی در پیدایش و وقوع رویداد نقش داشته‌اند. اطلاعاتی مانند نام و نام خانوادگی، سن، شغل، سمت و ... می‌توانند برای تکمیل اطلاعات در مورد خالق یا خالقان ماجرا نقش کلیدی و اساسی ایفا کنند.

باید این نکته را در نظر داشت که تنها در صورتی می‌توان از نام و نام خانوادگی فرد در ابتدای خبر استفاده کرد که ذکر آن با تداعی چهره او در ذهن مخاطب همراه باشد. یعنی فرد باید حتماً آن قدر معروف باشد که چهره‌اش برای همگان آشنا باشد و نیاز به ذکر سمت و شغل او نباشد. اما در مواردی که فرد دارای شهرت چندانی نیست به جای نام و نام خانوادگی او ابتدا باید سمت او را در آغاز خبر آورد و سپس به معرفی او به لحاظ نام و نام خانوادگی پرداخت. این توصیه بویژه باید در نخستین پاراگراف خبر به کار گرفته شود.

عنصر که، صرفاً شامل ذی‌روح نیست، بلکه بی‌روح را نیز شامل می‌شود. در واقع عنصر که به معنای چه کسی یا چه چیزی است.

مثال:

- روحانی وارد «اوقا» در روسیه شد.

- سازمان ملل متحد اوضاع سودان جنوبی را نگران‌کننده توصیف کرد.

خبرگزاری مهر ۱۳۹۴/۴/۱۹

- هواپیمای هلال احمر در جیبوتی فرود آمد.

خبرگزاری مهر ۱۳۹۴/۳/۸

□ عنصر خبری «کجا»

عنصر خبری «کجا» محل وقوع رویداد را مشخص می‌کند، محل رویداد در ارزش‌دهی به خبر تأثیر دارد و ضمن مستند کردن اطلاعات، اگر محل وقوع رویداد به محل زندگی مخاطب نزدیک باشد، برای خواننده ارزش خبری بیشتری خواهد داشت. این عنصر از لحاظ مجاورت به دو شکل جغرافیایی و معنوی بروز می‌کند.

در رویدادهای شهری، ذکر محل واقعه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. بنابراین باید آن را به روشنی بیان کرد.

مثال:

- مسکو بر راهکار سیاسی بحران سوریه اصرار دارد.

خبرگزاری مهر ۱۳۹۴/۵/۱۴

- یاسوج میزبان جشنواره آیین‌های نمایی و پرده‌خوانی رضوی است.

خبرگزاری مهر ۱۳۹۴/۵/۱۴

- سخنگوی سازمان آتش‌نشانی و خدمات ایمنی شهردار تهران از وقوع سانحه آتش‌سوزی در یک مجتمع مسکونی ۱۲ طبقه‌ای در خیابان کریم‌خان خبر داد و گفت ۲۹ تن از ساکنان این مجتمع مسکونی نجات یافتند.

خبرگزاری مهر ۱۳۹۴/۵/۱۴

□ عنصر خبری «کی» (چه موقع)

عنصر خبری «کی» به زمان رویداد مربوط می‌شود. هر قدر فاصله زمان وقوع یک رویداد با انتشار آن کمتر باشد، آن خبر تازگی و جذابیت بیشتری دارد.

تهیه خبر از وقایع روز یا رویدادهای گذشته که به تازگی انتشار می‌یابد یا با زاویه جدید ارائه می‌شود، جزئی از کار روزمره خبرنگاران است. اگر رویداد مورد نظر شما تازه است و از ارزش خبری تازگی برخوردار است، باید زمان رویداد را در پاراگراف اول به خواننده اعلام کنید. اگر عامل زمان چندان اهمیت ندارد. می‌توان از ذکر زمان رویداد در ابتدای خبر خودداری کرد. به طور کلی

رویداد را نباید بدون زمان ارائه کرد. مخاطب باید از زمان وقوع رویداد اطلاع داشته باشد.

مثال:

- شنبه هفته آینده مراسم روز خبرنگار با حضور ظریف و جنتی برگزار می‌شود.

خبرگزاری مهر ۱۳۹۴/۵/۱۴

- سیل روز گذشته ۵ کشته و ۱۷ مصدوم بر جای گذاشت

خبرگزاری ایسنا ۱۳۹۴/۴/۲۹

- فردا در خانه هنرمندان اشعار افسین شاهرودی در «عشق و جنگ» رونمایی می‌شود.

خبرگزاری مهر ۱۳۹۴/۳/۱۱

□ عنصر خبری «چه»

این عنصر بر ماهیت رویدادی که قرار است به خبر تبدیل شود، تأکید دارد. «چه» ممکن است یک حادثه، انتخابات، کودتا، امضای موافقت صلح و غیره باشد.

روزنامه‌نگاران در مواردی که عنصر چه چیزی از ویژگی فراوانی و دربرگیری برخوردار است از آن به عنوان عنصر جذاب خبر استفاده می‌کنند و آن را در پاراگراف اول خبر ارائه می‌دهند.

در یک خبر ممکن است چند عنصر «چه» وجود داشته باشد، که باید از میان آنها، آن موردی که دارای ارزش خبری بیشتری است را انتخاب کرد.

در مصاحبه‌ها معمولاً عناصر خبری «که» و «چه» دارای اهمیت ویژه‌ای است و در این بین اهمیت عنصر «چه» بیشتر است.

مثال:

- بزرگترین کشتی کاتینری در بندر شهید رجایی پهلو گرفت.

خبرگزاری مهر ۱۳۹۴/۵/۱۴

- شهروندان تهرانی روزانه ۶۰۰ تن زباله سبزیجات تولید می‌کنند.

روزنامه اطلاعات ۱۳۹۴/۵/۱۵

- زلزله ۵/۵ ریشتری، سیرج کرمان را لرزاند.

روزنامه اطلاعات ۱۳۹۴/۵/۱۰

□ عنصر خبری «چرا»

عنصر خبری «چرا» دلیل یا انگیزه وقوع رویداد را بیان می‌کند. این عنصر بیشتر در «تفسیر» کاربرد دارد. اما در خبر نیز مورد نیاز مخاطبان است.

مثال:

- بارش برف سبب کندی تردد خودروها در محورهای مازندران شد.

خبرگزاری تسنیم ۱۳۹۳/۱/۱۴

- ۵۴۱ نفر بر اثر سوختگی و ۱۳۴ نفر بر اثر مسمومیت با گاز منواکسید کربن در سه ماه نخست امسال در کشور جان خود را از دست داده‌اند؛

روزنامه اطلاعات ۱۳۹۲/۵/۷

- به مناسبت سالروز پیروی حزب‌الله در جنگ ۳۳ روزه، سید حسن نصر الله جمعه هفته آینده سخنرانی خواهد کرد؛

خبرگزاری مهر ۱۳۹۴/۵/۱۳

□ عنصر خبری «چگونه»

عنصر خبری «چگونه» جنبه‌های توصیفی رویداد را بیان و چگونگی بروز رویداد را مشخص می‌کند.

مثال:

- یک فروند هواپیمای ایرباس ۳۲۰ که از شهر بارسلونا در اسپانیا به مقصد دوسلدورف آلمان در حرکت بود، پیش از ظهر امروز سه‌شنبه در جنوب فرانسه دچار سانحه شد و سقوط کرد.

خبرگزاری میزان ۱۳۹۴/۱/۴

- مراسم افتتاحیه بیست و هشتمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران ساعت ۹ صبح روز سه‌شنبه ۱۵ اردیبهشت با حضور حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر حسن روحانی رئیس‌جمهور در ضلع جنوبی مصلی بزرگ امام خمینی (ره) برگزار می‌شود.

خبرگزاری مهر ۱۳۹۴/۲/۱۲

عناصر خبری چرا و چگونه جنبه‌های تحلیلی و توصیفی رویدادها را تبیین می‌کنند. این دو عنصر در بسیاری از مواقع با دیدگاه شخصی خبرنگار خواسته یا ناخواسته آمیخته می‌شوند و آنچه درباره بی‌طرفی خبری، عینی‌گرایی و پرهیز از جانبداری خبری گفته می‌شوند از همین دو عنصر سرچشمه می‌گیرد. ممکن است خبرنگار «چگونگی» به وجود آمدن یک رویداد خبری را کسب کند، اما از علت و انگیزه‌ای که پنهان مانده بی‌خبر است، یا علت و انگیزه را می‌داند، اما از نحوه وقوع رویداد اطلاعاتی ندارد. در این موارد روزنامه‌نگاران مجرب تلاش می‌کنند جامع‌ترین اطلاعات را در مورد تمام عناصر خبری به دست آورند و بهترین و جذاب‌ترین این اطلاعات را در پاراگراف نخستین خبر و یا در تیتراژ آن به کار گیرند تا مخاطب را به خواندن خبر ترغیب کنند.

🕒 خودآزمایی فصل دوم

- ۱- منظور از عناصر خبری چیست؟
- ۲- عنصر خبری که «چه کسی» را تعریف کنید.
- ۳- عنصر خبری «کجا» را تعریف کنید.
- ۴- عنصر خبری «کسی» را تعریف کنید.
- ۵- عنصر خبری «چه» را تعریف کنید.
- ۶- خبری «چرا و چگونه» را تعریف کنید.

لید خبر

❖ اهداف آموزشی

- ❖ لید
- ❖ تفاوت لید با مقدمه
- ❖ لید از نظر محتوا
- ❖ انواع لید از نظر عناصر خبر
- ❖ انواع لید از نظر موضوع
- ❖ ایده‌های یک موضوعی
- ❖ ایده‌های چند موضوعی
- ❖ اصول مهم برای نگارش لید

□ لید خبر^۱

اولین کلمات خبر سلاح ضربتی خبرنگار محسوب می‌شود. همان طور که با استفاده از صلاح‌های ضربتی در جنگ، دشمن را با ضربات ناگهانی و قاطع فلج می‌کنند، در خبرنگاری نیز با قرار دادن پرهیجان‌ترین و گیراترین قسمت خبر باید مخاطب را غافلگیر و بر بی‌اعتنایی او غلبه کرد و او را مجذوب خبر ساخت. اگر لید خبر در همان حمله اول، به فتح خاکریز توجه خواننده نایل نشود، باید جنگ را خاتمه یافته تلقی کرد، که در آن بازنده روزنامه‌نگار است.

لید مهمترین قسمت خبر یا چکیده مهمترین بخش خبر است که در ابتدای سبک هرم وارونه و سبک تاریخی همراه با لید آورده می‌شود. لید در زبان انگلیسی به معنی هدایت و راهنمایی است. در واقع لید می‌تواند خواننده را به خواندن متن خبر هدایت کند و یا او را از خواندن و پیگیری خبر بازدارد. فرانسوی‌ها به لید یورش می‌گویند، یورشی که برای تسخیر توجه خواننده است.

□ تفاوت لید با مقدمه

مقدمه شامل واژه‌های کلی و مبهم است که معمولاً در ابتدای خبرهایی که به شیوه تاریخی تنظیم شده‌اند، می‌آید. این واژه‌ها فاقد عناصر و ارزش‌های خبری هستند و اطلاعات مهمی به مخاطب نمی‌دهد و فقط بهانه‌ای برای شروع خبر محسوب می‌شود. اما لید مهمترین بخش و دارای عناصر و ارزش‌های خبری لازم است.